

УДК 37.0 (474.2)

DOI 10.18372/2786-5487.1.15870

Сіткар Віктор Ілліч

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна,

Сіткар Степан Вікторович

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри машинознавства та транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ЗА ПРИНЦИПОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ДОСТУПНОСТІ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***Анотація.** У статті розглянуто деякі аспекти забезпечення територіальної доступності шкільної освіти в Україні починаючи із закладів дошкільної освіти. Розкрито естонський досвід реалізації цього принципу в закладах дошкільної освіти та гімназіях. Наголошується, що маленькі кроки можуть призвести до великих змін в освіті, зокрема діяльності місцевих територіальних громад, щодо стратегії безперервного навчання.*

***Ключові слова:** освіта, дошкільник, закон, заклад дошкільної освіти, гімназія, територіальна доступність.*

***Annotation.** The present article deals with certain aspects of ensuring the territorial accessibility of school education in Ukraine, in particular at preschool institutions. The Estonian experience of implementing this principle in preschools and gymnasiums is revealed. It is emphasized that small steps can lead to major changes in education, in particular in the activities of local communities connected with the strategy of lifelong learning.*

***Key words:** education, preschooler, law, preschool institution, gymnasium, territorial accessibility.*

Верховна Рада України ухвалила за основу проєкт закону про внесення змін до закону «Про дошкільну освіту», які мають забезпечити територіальну доступність шкільної освіти. Метою законопроєкту є створення сприятливих умов для першочергового зарахування до закладів дошкільної освіти осіб, що проживають в територіальних межах обслуговування таким закладом дошкільної освіти.

Зокрема, проєктом закону пропонується закріпити гарантоване право кожної дитини здобувати дошкільну освіту в закладі дошкільної освіти, що є найбільш доступним та найближчим до місця її проживання та визначити черговість зарахування дітей до закладів дошкільної освіти, запровадивши принцип територіальної доступності за аналогією територіальної доступності повної загальної середньої освіти [1].

Такий принцип доступності вже добре реалізовується в дошкільній освіті Естонії. Згідно естонських правил **дошкільна освіта**, як і вся освіта в цій країні з 1 по 12 клас – наразі повністю в сфері управління місцевих громад. Громада зобов'язана забезпечити для дітей від 18 місяців до 7 років місце в садку. Якщо сам муніципалітет не має такої можливості і не побудував достатньої кількості садочків, він має доплачувати батькам за те, що вони віддали дитину до приватного закладу. Заслужує на увагу і те, що в Естонії молода мама впродовж 18 місяців отримує допомогу по догляду за дитиною у розмірі середньої місячної плати, яку вона мала до народження дитини. Якщо жінка не працювала, то отримує мінімальну заробітну плату – 470 євро [2].

Якщо ж через брак місць у садочках батьки вирішують возити дитину в дитячий заклад в іншому муніципалітеті, їм будуть відшкодовані кошти тим муніципалітетом, в якому мешкають батьки дитини. Відтак у бюджеті місцевої громади на дитячі садки, крім власних грошей, фінансів від держави на навчання вихователів і допомогу з дітьми іммігрантів, є ще один – «бюджети інших муніципалітетів». Ось таких, які не змогли забезпечити дітей місцями у садках [2].

Батьки платять за дитячий садок максимум 20% від мінімальної зарплати в країні (тобто 87 євро), а також за їжу. В деяких місцевих громадах немає взагалі ніякої плати для батьків, а в деяких діє система знижок, якщо в садочок ходять двоє і більше дітей.

Як і в системі дошкільної освіти, **муніципалітети відповідальні за навчання дітей у школах і гімназіях** (навчання з 7 до 17 років в Естонії обов'язкове). Якщо ж учень вирішує піти в школу поза межами свого муніципалітету, той мусить перераховувати гроші за його навчання. Тобто в Естонії у буквальному значенні «гроші ходять за дитиною» – у школу прийдуть гроші з державного фінансування на навчання цієї дитини (субвенція), а також кошти від муніципалітету, з якого дитина пішла. Йдеться про суму 87 євро на одну дитину на місяць.

Тут теж все логічно: адже муніципалітет міг би відмовитись від того, аби приймати «чужу дитину» з іншого муніципалітету, за яку він тепер має доплачувати зі свого бюджету (тобто за комунальні послуги, оплата психологів, соціальних працівників тощо). Тому була запроваджена ось ця передача грошей від одного муніципалітету до іншого.

Зрештою, це призвело до того, що **муніципалітети дуже сильно конкурують між собою за кожного учня** – інакше вони втрачають не лише субвенцію на цього учня, але й мусять платити іншому муніципалітету. Аби втримати учнів, школи і гімназії намагають залучити найкращих вчителів і запропонувати цікаві курси [2]. Приміром, директор гімназії в Полстамі запровадив (2016 р.) у своєму навчальному закладі курс по зборі дронів (спільний проект школи, тутешнього Міноборони і НАТО) і 3D-моделювання. Всі комплектуючі купило НАТО з розрахунку 1 набір на двох учнів (на цьому курсі було 16 школярів 10-го класу). Це перший рік існування програми та перші дрони.

Це була єдина школа в Естонії, яка таке реалізовувала. Далі дітей вчитимуть управляти дронами, при цьому для цього курсу викладачі будуть залучатися і з армії, зараз з ними працює викладач з університету в Тарту [2].

Як зазначає Галина Титиш [2], звідси постає питання: «Навіщо це НАТО і школі?» Як пояснив директор, армія розраховує, що матиме в результаті хороших спеціалістів по роботі з дронами. А школі це необхідно, аби бути привабливою для старшокласників, які можуть піти з неї в Таллін (126 км звідси) чи Тарту (60 км). Звідси ж – навчання 3D моделюванню на принтерах в цій таки школі. Роботи учнів, створених на цих принтерах, з підписами їхніх авторів видніються прямо при вході в школу [2].

Аналіз досвіду Естонії, щодо реалізації принципу територіальної доступності, спонукає нас не забувати про те, що *ми говоримо про дуже успішну країну в питанні освіти – їхні учні справді показують чудові результати в PISA*. Більше того, навіть маленькі сільські школи у рейтингу PISA показують такі ж високі результати, як і школи в найбільших містах Естонії – Тарту та Таллінні. Як зазначає Ян Герчинський, експерт **SKL Інтернешнл**, «Вони постійно запитували себе, чого ми вчимо і чого хочемо досягнути»? [2]

Тому для України проєкт внесених змін до закону «Про дошкільну освіту», щодо забезпечення територіальної доступності шкільної освіти є маленьким кроком, що може призвести за якийсь час до великих змін. Досвід Естонії показує, що таке є можливим. Проте в державі має бути розроблена стратегія безперервного навчання, що визначає розвиток всієї сфери освіти і яка є основою для формування під неї відповідної бюджетної бази на період її дії.

Список використаних джерел

1. Дітей зараховуватимуть до найближчого дитсадка. URL: <https://osvita.ua/news/81228/>
2. Титиш Галина. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>